Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/14/2024-TEM-47

Alatalo Nina, Nurkkala Niina, Lehti Mari, Löyttymäki Taru

4.12.2024

EU:n kilpailukykyneuvosto 28.-29.11.2024; raportti

Kokous

EU:n kilpailukykyneuvosto 28.-29.11.2024

EU:n kilpailukykyneuvosto kokoontui Brysselissä 28.-29.11.2024.

Työministerin valtiosihteeri Mika Nykänen edusti Suomea teollisuuspolitikka ja sisämarkkinat –päivässä 28.11.2024.

Sisämarkkina ja teollisuuspolitiikka –osuudessa neuvoteltiin Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuutta käsittelevistä neuvoston päätelmistä. Päätelmäkeskustelu oli jatkoa kevään 2024 teollisuuspolitiikka- ja sisämarkkinapäätelmille ja Mario Draghin 9.9.2024 julkaistuun kilpailukykyraporttiin. Suomen korosti, että päätelmissä ei tule ennakoida tulevia EU:n monivuotisen rahoituskehyksen (MFF) -neuvotteluja. Neuvoston päätelmiä ei hyväksytty kilpailukykyneuvostossa, koska yksimielisyyttä ei saavutettu. Puheenjohtaja totesi, että kyseessä ovat puheenjohtajan päätelmät. Näihin yhtyi yhteensä 25 jäsenvaltiota.

Neuvostossa käytiin keskustelu paremmasta sääntelystä Euroopassa. Parempi sääntely nähtiin kilpailukyvyn, taloudellisen kasvun ja innovaatioiden sekä ennakoitavan liiketoimintaympäristön perustana. Keskustelussa odotettiin, että tulevassa horisontaalisessa sisämarkkinastrategiassa huomioidaan parempi sääntely. Tavoitteena on vähentää yritysten EU-lainsäädännöstä johtuvia raportointivaatimuksia 25 prosentilla, pk-yritysten kohdalla tavoite tulee jatkossa olemaan 35 %.

Lisäksi Suomi esitteli kokouksessa Suomen, Tanskan, Viron, Ranskan, Latvian, Liettuan, Portugalin, Espanjan ja Ruotsin yhteisen epävirallisen asiakirjan (ns. non-paper) ”Bioeconomy – Next steps in the EU”.

Tutkimus-, innovaatio- ja avaruusasioiden kokouspäivänä 29.11. Suomea edusti elinkeinoministeri Wille Rydman.

Tutkimuksesta ja innovaatioista vastaavat ministerit hyväksyivät kolmet neuvoston päätelmät: 1) EU:n kilpailukyvyn parantamisesta, eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) vahvistamisesta ja sen pirstoutumisen estämisestä; 2) mahdollisesta Euroopan laajuisesta T&I-aloitteesta kestävän luonnonvarojen hallinnan, elintarvikejärjestelmien turvallisuuden ja biotalouden käyttöönoton edistämisestä Keski- ja Itä-Euroopan potentiaalin hyödyntämiseksi sekä 3) komission tiedonannosta kehittyneistä materiaaleista. Lisäksi käytiin periaatekeskustelu tutkimuksen ja innovoinnin panoksesta EU:n kilpailukykyyn Draghin raportin suositusten pohjalta. Siinä jäsenmaat olivat yksimielisiä T&I-toiminnan merkityksestä Euroopan kilpailukyvylle. Näkemyseroja aiheutti, tulisiko EU:n tulevaisuuden T&I-politiikalla vaikuttaa paitsi EU:n ja globaalien kilpailijoiden välisen innovaatiokuilun kiinni

kuromiseen, myös EU:n sisäisten erojen tasaamiseen. Muissa asioissa Tanska esitteli 20 jäsenmaan (Suomi mukaan lukien) tiedotuskohdan Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) riippumattomuuden vahvistamisesta.

Avaruusasioista vastaavat ministerit hyväksyivät päätelmät: 1) Euroopan osaamisen vahvistamisesta avaruusalalla sekä 2) EU:n avaruusohjelman puoliväliarvioinnista. Keskustelu käytiin unionin avaruuspolitiikan tulevaisuudesta ottaen huomioon turvallisuushaasteet ja puolustuksen avaruusulottuvuus. Jäsenmaat kannattivat laajasti teknologisen suvereniteetin ja kriisinkestävyyden edistämistä avaruusalalla. Keinoiksi esitettiin mm. avaruusdataan perustuvien palveluiden laajentamista puolustussynergiat huomioiden, kaksikäyttöisyyden edistämistä avaruusohjelmassa, TKI-investointien ja niiden riittävän rahoituksen turvaamista sekä riippumattoman avaruuteen pääsyn edistämistä. Myös EU-tason lainsäädäntö nousi jossain puheenvuoroissa esiin.

28.11.2024

SISÄMARKKINAT, TEOLLISUUS

Päätelmät Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuudesta - hyväksyminen

Sisämarkkina ja teollisuuspolitiikka –osuudessa neuvoteltiin Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuutta käsittelevistä neuvoston päätelmistä. Päätelmäkeskustelu oli jatkoa kevään 2024 teollisuuspolitiikka- ja sisämarkkinapäätelmille ja Mario Draghin 9.9.2024 julkaistuun kilpailukykyraporttiin.

Puheenjohtajamaa Unkarin mukaan päätelmiin on saatu ohjausta Eurooppa-neuvostolta. Valtion päämiehet hyväksyivät Budapestin julkistuksen 8.11. joka on Euroopan kilpailukykysopimus. Kilpailukykyneuvostolla tulee olla rooli, ja siksi on laadittu päätelmäluonnos Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuudesta. Päätelmissä on muun muassa talouden kasvusta, kilpailukyvystä, Euroopan asemasta globaalissa kontekstissa, pk-yrityksistä, energiainfrastruktuurista ja innovaatioista.

Johtava varapuheenjohtaja Vestager toi esille, että uutta Euroopan komissiota ollaan kokoamassa. Kilpailukyky on keskeinen prioriteetti. Tämä sisältää useita teollisuuden aloja, monia avainsektoreita. Euroopan unionin tuottavuutta tulee parantaa, innovaatiokuilua kuroa umpeen, yritysten tulee pystyä skaalautumaan Euroopassa. Kyse on yrityksien innovoinnista ja kasvamisesta. Yhteistyö on olennaista Euroopan parlamentin, neuvoston ja jäsenvaltioiden sekä sidosryhmien kanssa. Ursula von der Leyenin poliittiset suuntaviivat ovat jatkuneet missiokirjeiksi. Puhtaan teollisuuden sopimus on ytimessä ja kaikilla on osansa hoidettavanaan sisämarkkinoilla. Euroopan tulee keskittyä avainsektoreihin, vahvistaa valmistavaa teollisuutta ja tuotantokykyä sekä saada julkisia ja yksityisiä investointeja.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa tuotiin esille muun muassa, että sisämarkkinat ovat kilpailukyvyn keskeinen tekijä. Jotkut jäsenvaltiot toivat esille sisämarkkinoiden syventämisen. Sen ohella todettiin, että puhtaan teollisuuden sopimusta odotetaan uudelta Euroopan komissiolta. Useammassa puheenvuorossa korostettiin teknologianeutraaliuden merkitystä. Vastaavasti parissa puheenvuorossa painotettiin päätelmäluonnoksen puhtaan teknologian poistamista kappaleesta 15, joka käsittelee pääosaltaan rahoitusta. Lisäksi painottui, että Euroopan unionin monivuotisia rahoituskehyksiä (MFF) ei tule ennakoida päätelmissä (tätä myös Suomi korosti).

Suomen puheenvuorossa tuotiin esille sisämarkkinoiden merkitys Euroopan kilpailukyvylle ja että komissiolta odotetaan horisontaalista sisämarkkinastrategiaa. Euroopan tuottavuus on haasteena, joten yrityksille ja teollisuudelle tulee luoda oikeat olosuhteet kasvaa ja skaalautua Euroopassa.

Tutkimuksen ja innovaatioiden perustana ovat avoin kilpailu ja laatukriteerit. Kilpailupolitiikan tulee taata reilut olosuhteet kaiken kokoiselle liiketoiminnalle. Suomi oli edelleen kriittinen merkittävästi vääristävään rahoitukseen, kuten tukiin, joka suuntautuvat tuotannon valmistuskapasiteettiin. Suomen pitkän aikavälin näkökulmana on teknologianeutraalius, joka sallii kaikkien puhtaiden teknologioiden käytön.

Neuvostossa ei löydetty yksimielisyyttä neuvoston päätelmiin ja siten neuvoston päätelmiä ei hyväksytty kilpailukykyneuvostossa. Puheenjohtaja totesi, että kyseessä ovat puheenjohtajan päätelmät. Näihin yhtyi yhteensä 25 jäsenvaltiota.

Parempi sääntely Euroopassa – keskustelu

Neuvostossa käytiin keskustelu paremmasta sääntelystä Euroopassa. Puheenjohtajan mukaan paremmalla sääntelyllä voidaan parantaa kilpailukykyä ja huomioida pk-yritykset. Puheenjohtaja oli taustapaperissa pyytänyt jäsenvaltioita ottamaan kantaa siihen, mitkä Mario Draghin ehdotuksista ovat kannatettavia, miten ehdotukset voitaisiin toimeenpanna parhaalla mahdollisella tavalla ja miten olemassa olevia paremman sääntelyn työkaluja voitaisiin toimeenpanna koko lainsäädäntösyklin ajan.

Euroopan komission mukaan kaikkien tahojen tulee tehdä voitavansa paremmassa sääntelyssä lainsäädännön yksinkertaistamisen ja tehostamisen näkökulmasta. Tulee katsoa olemassa olevia paremman sääntelyn työkaluja, kuten esimerkiksi pk-yritystestiä ja sidosryhmien konsultaatioita. Tavoitteena on vähentää yritysten EU-lainsäädännöstä johtuvia raportointivaatimuksia 25 prosentilla, pk-yritysten kohdalla tavoite tulee jatkossa olemaan 35 %. Tämä tarkoitti 41 aloitetta komission viimeisimmässä työohjelmassa. Komissio viittasi Budapestin julistukseen ja tulevan komissaarin työhön. Sääntelyä laadittaessa tulee ottaa huomioon yritykset ja liiketoiminta ja tässä vaikutusten etukäteisarviointi on välttämätöntä.

Korkean tason työryhmän puheenjohtajan mukaan konsultoinnin tehostaminen, vaikutusten arvioinnit, digitalisaation hyödyntäminen, päällekkäisyyksien välttäminen, fokusointi täytäntöönpanoon ja valvontaan sekä hallinnollisen taakan ja raportointivelvoitteiden vähentäminen ovat olennaisia paremmassa sääntelyssä Euroopassa.

Parempi sääntely nähtiin jäsenmaiden puheenvuoroissa kilpailukyvyn, taloudellisen kasvun ja innovaatioiden sekä ennakoitavan liiketoimintaympäristön perustana. Teollisuuspolitiikan sääntely-ympäristön parantaminen toimii kulmakivenä. Keskustelussa odotettiin, että Euroopan komissiolta saadaan ensimmäinen konkreettinen paremman sääntelyn suunnitelma pian ja että tulevassa horisontaalisessa sisämarkkinastrategiassa huomioidaan parempi sääntely. Useat maat korostivat sääntelykehikon yksinkertaistamista, vaikutusarvioiden merkitystä sekä sääntelytaakan, hallinnollisen taakan ja yleisesti sääntelyn kustannusten vähentämistä. Keskustelussa nostettiin laajasti esille, että tavoitteena on vähentää yritysten EU-lainsäädännöstä johtuvia raportointivaatimuksia 25 prosentilla, eikä pienille ja keskisuurille yrityksille saa tulla liiallista hallinnollista taakkaa. Kumulatiiviset vaikutukset ja kansallisen toimeenpanon eroavuudet ovat haaste.

Jotkut jäsenvaltiot toivat esille digitalisaation, sääntelyn hiekkalaatikot ja yksi sisään, yksi ulos –periaatteen toimeenpanon. Menetelmien tulee olla selkeitä ja yhtenäisiä. Keskustelussa nähtiin tärkeänä sidosryhmien mukaan ottaminen riittävän ajoissa. Laadukas raportointi on seurannan vuoksi tarpeellista, joskaan ei liiallinen raportointi.

Suomi nosti esille, että on sitoutunut yritysten sääntelytaakan vähentämiseen. Tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Viime aikoina EU-tason sääntely on ollut raskasta, ja yritykset kärsivät eri sektoreiden lainsäädännöstä kumuloituvista velvoitteista. Kansallisesti on meneillään valmistelut, joissa tavoitteena on hallinnollisen taakan nollakasvu ja 300 olemassa olevan normin poistaminen. EU-tasolla komission vaikutusarvioinnit toimivat vankkana pohjana. Komission tulisi myös seurata läpinäkyvästi tavoitteissa etenemistä.

Muut asiat

a) Yhteinen ehdotus uudistetuksi EU:n autoteollisuuspolitiikaksi: kilpailukyvyn ja ilmastotavoitteiden tasapainottaminen - Bulgarian, Italian, Itävallan, Puolan, Romanian, Slovakian ja Tšekin tiedotusasia

Tšekki esitteli Itävallan, Bulgarian, Italian, Puolan, Romanian ja Slovakian kanssa yhteisesti laaditun ehdotuksen uudistaa Euroopan unionin autoteollisuutta ja tasapainottaa kilpailukykyä ja ilmastotavoitteita. Autoteollisuudessa ajat ovat haasteellisia, mm. koskien ilmastotavoitteiden edistämistoimien täytäntöönpanoa alalla. Globaali kilpailu vaikuttaa teollisuuteen ja Euroopan kilpailukykyyn. Tavoitteena on muistuttaa, että mennään kohti vähähiilisyyttä, joskaan ei saa uhrata taloudellista kasvua, kilpailukykyä ja sosiaalista hyvinvointia. Maat pyytävät komissiota uudelleenarvioimaan niitä elementtejä, joita tarvitaan päämäärän saavuttamiseksi CO2 päästövähennyksien osalta. Ensi ja seuraavana vuonna on mahdollisuus tarkistaa päätöksiä. Korostivat strategista riippumattomuutta. Teollisuudelle tulee antaa aikaa sopeutumiseen.

Keskustelussa joukko jäsenvaltioita korosti vastaavasti, että sovituista (hiilidioksidipäästö)tavoitteista tulee pitää kiinni. Tämä on tärkeä viesti alan toimijoille, jotta he voivat suunnitella toimintaansa ja investointitarpeita. Ennakollisuus ja vakaa sääntely-ympäristö ovat tärkeitä Euroopalle ja kilpailukyvylle. Tavoitteena on, että autoteollisuus säilyy EU:ssa. On tarve luoda kysyntää puhtaalle autoteollisuudelle.

Komission mukaan globaali kilpailu haastaa Euroopassa sekä autoteollisuutta että akkuteollisuutta. Ursula von der Leyen on käynnistämässä autoteollisuuden kanssa strategisen vuoropuhelun, jossa sidosryhmät kokoontuvat saman pöydän äärelle.

b) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely) – puheenjohtajavaltio Unkarin tiedotusasioita

i) Asetus kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta

Komission mukaan rahoitus on olennaista yritysten kilpailukyvyn kannalta ja maksujen saaminen ajoissa varmistaa yritysten maksukyvyn. Maksutilanne on menossa huonompaan suuntaan, vain 50 prosenttia laskuista maksetaan ajallaan.

Puheenjohtaja totesi, että kilpailukykyä tulee tukea. Yleisnäkemykseen ei ole päästy. Asian käsittely siirtyy seuraavalle puheenjohtajalle, Puolalle.

ii) Lisäsuojatodistuspaketti

Puheenjohtaja esitteli, että lisäsuojatodistuspaketti koostuu neljästä ehdotuksesta, jotka suuntautuvat sirpaloituneisuuden vähentämiseen, kustannuksien alentamiseen, lääkesektorin kilpailukykyyn ja olemassa oleviin tarpeisiin vastaamiseen, kun EU:n tulee olla tulevaisuudessakin tutkimukselle ja innovaatioille houkutteleva toimintaympäristö. Asia siirtyy seuraavalle puheenjohtajavaltiolle.

Komission mukaan lisätään täten läpinäkyvyyttä ja vähennetään kustannuksia sekä parannetaan kilpailukykyä.

iii) Matkapakettidirektiivi

Puheenjohtaja tiedotti, että matkapakettidirektiivin tarkoituksena on muun muassa tarkentaa täytäntöönpanoa, huomioida pandemian vaikutukset sekä taata reilut kilpailuolosuhteet. Neuvostossa keskustelut alkoivat helmikuussa 2024. Keskusteluissa ovat soveltamisaika ja matkapakettien määritelmä keskeisimpinä teemoina. Tavoitteena on ratkaista asia kompromissihengessä ja PJ on edelleen kunnianhimoinen tämän suhteen puheenjohtajakaudellaan.

Komissio näki merkittävää edistymistä uudistuksessa. Tulee olla selkeä ja yksinkertainen viesti varmistaen kuluttajasuojan toteutumisen.

c) **Biotalous – seuraavat vaiheet EU:ssa - Espanjan, Latvian, Liettuan, Portugalin, Ranskan, Ruotsin, Suomen, Tanskan ja Viron tiedotusasia**
d) **Bioteknologiavallankumouksen kaikkien etujen hyödyntäminen - Espanjan, Irlannin, Latvian, Ranskan, Saksan, Slovakian, Suomen ja Tanskan ilmoitusasia**

Suomi esitteli kokouksessa Suomen, Tanskan, Viron, Ranskan, Latvian, Liettuan, Portugalin, Espanjan ja Ruotsin yhteisen epävirallisen asiakirjan (ns. non-paper) ”Bioeconomy – Next steps in the EU”. Biotaloudella on rooli EU:n strategisen kilpailukyvyn vahvistamisessa. Euroopan tulee identifioida ja investoida avainalueilla vahvistaakseen globaalia johtajuutta biotaloudessa ja biopohjaisissa tuotteissa. Tämä edellyttää virtaviivaistettua sääntelykehystä, nopeutettuja menettelyjä ja nopeampaa markkinoillepääsyä sekä lisäksi Euroopan kestävien biopohjaisten tuotteiden allianssin perustamista. Suomen ja Tanskan aloitteet täydentävät ja tukevat toisiaan ja siten Suomi on mukana molemmissa.

Tanska esitteli bioteknologiavallankumouksen kaikkien etujen hyödyntäminen aloitteen, joka on yhteinen Espanjan, Irlannin, Latvian, Ranskan, Saksan, Slovakian, Suomen kanssa. Muutamat jäsenvaltiot kannattivat aloitteita.

Komission mukaan biotalouden strategian uudistus on tulossa vuoden 2025 loppuun mennessä. On tärkeä tarkastella bioteknologiasäädöksen valmistelua.

e) **EU:n akkutuotannon kehittäminen ja tulevat toimet kilpailukykyisen eurooppalaisen akkuteollisuuden varmistamiseksi - Ranskan, Ruotsin ja Saksan tiedotusasia**

Ranska, Ruotsi ja Saksa esittelivät tiedotusasiansa EU:n akkutuotannon kehittämiseksi ja tulevat toimet kilpailukykyisen eurooppalaisen akkuteollisuuden varmistamiseksi. Euroopan pitkän tähtäimen turvallisuus tulee taata ja akkuteollisuutta tarvitaan, jotta voidaan varmistaa vihreä siirtymä. Akkuteollisuus on keskeistä myös autoteollisuudelle. Eurooppalaisilla akkuyrityksillä on ongelmalliset ajat, joten on olennaista taata akkutuotannon kilpailuedellytykset. Euroopan akkuallianssi voisi kokoontua heti vuoden alussa. Akku-IPCEIhin on annettu tukea. Tulee huomioida akkuekosysteemi, luoda yhdessä kestävä akkuarvoketju ja lisätä kilpailukykyä.

Keskustelussa todettiin, että sekä akkuja että akkumateriaaleja tulee merkittävästi Euroopan ulkopuolelta. Suomen puheenvuorossa nostettiin esille, että Euroopan akkuarvoketjun menestyminen on tärkeää. Tämä alkaa kriittisistä raaka-aineista edeten myös akkumateriaalien tuotantoon ja kierrätykseen, sekä huomioiden Euroopan kilpailukyky ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen.

Komissio katsoi, että akkuteollisuus on ollut Euroopan komission toiminnan ytimessä ja vähähiilistymisen kannalta kovin tärkeää. Euroopan akkuallianssissa on jäsenvaltioiden kanssa tehty yhteistyötä. Rahoituksellista tukea on saatu, hankkeet edenneet, joskin ollaan vaarassa mennä nyt toiseen suuntaan (energiahintojen nousu, inflaatio, materiaalikustannukset). Tuotantokapasiteettia pyritään varmistamaan ja Puhtaan teollisuuden sopimuksen avulla varmistamaan toimenpiteet akkuteollisuuteen.

Puheenjohtaja totesi, että akkuteollisuutta on tärkeää kehittää.

b) (jatkoa) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset
(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

iv) Asetus sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmän yhteydessä olevasta julkisesta käyttöliittymästä työntekijöiden lähettämistä työhön toiseen jäsenvaltioon koskevaa ilmoitusta varten ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta - komission tiedotusasia

Komissio esitteli tiedotusasian. Asetuksen tavoitteena on parantaa työntekijöiden oikeuksia, helpottaa yritysten toimintaa, vähentää byrokratiaa ja yksinkertaistaa prosesseja. Puola tulee edistämään tätä puheenjohtajakaudellaan.

Puheenjohtaja totesi, että ensi viikolla työryhmätasolla alkaa asetusehdotuksen käsittely.

f) Pk-yritysedustajien verkoston selvitys 2024 kilpailukykyneuvostolle - *komissio esittelee*

Komissio esitteli Pk-yritysedustajien verkoston selvityksen 2024 neuvostolle. Puheenvuorossa otettiin esille, että kyseessä on merkkipaalu, kun esitellään kymmenes selvitys, josta on tullut maamerkki pk-yritysten sääntelykentässä. Pk-yritykset ovat sisämarkkinoiden perusta ja luovat työpaikkoja, kasvua sekä arvonlisää. Vuodesta 2012 lähtien verkosto on tukenut Euroopan komission työtä ja edistänyt aloitteita. Erilaisia teemoja on ollut esillä, kuten pk-yritysten tukipaketti, yksinkertaistamisen suunnitelma otettu käyttöön ja jaettu tietoa kansallisista käytänteistä sekä pk-yritysten tuottavuus.

g) Seuraavan puheenjohtajavaltion työohjelma - Puolan tiedotusasia

Puolan EU-puheenjohtajuuskauden johtoteemana on EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky. Tavoitteena on vahvistaa EU:n taloutta ja parantaa sen häiriönsietokykyä sekä huomioida turvallisuuden laaja kulma. Keskeisimmät painotukset ovat seuraavat: 1. hyvin toimivat sisämarkkinat (erityisesti painotuksena palvelut), 2. vahva teollisuuspolitiikka ja 3. parempi sääntely-ympäristö yrityksille. Kilpailukykyneuvoston (sisämarkkinat, teollisuus) kokoukset ovat 6.3. ja 22.5.2025. Epävirallinen kilpailukykyneuvosto kokoontuu yhdessä kauppapolitiikan kokoonpanon kanssa 3.-4.2.2025. Sisämarkkinafoorumi on 17.2. Krakovassa ja Teollisuuspäivät 5.-6.6. Rzeszówissa.

Tavoitteina tulee olemaan sisämarkkinoiden toimivuuden parantaminen, etenkin palvelumarkkinoiden osalta, tehostaa yritysten sääntely-ympäristöä ja turvata EU:n teollisuuspolitiikan tulevaisuus, edistämällä tarvittavien investointien saantia sekä julkiselta, että yksityiseltä puolelta.

29.11.2024

TUTKIMUS, INNOVAATIOT

Päätelmät EU:n kilpailukyvyn parantamisesta, eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) vahvistamisesta ja sen pirstoutumisen estämisestä – hyväksyminen

Neuvosto hyväksyi päätelmät. Suurin osa jäsenmaista käytti puheenvuorot. Niissä nostettiin esille ERA:n vahvistamisen sekä TKI-investointien määrän ja laadun tärkeyttä EU:n kilpailukyvylle. Yhtäältä TKI-puiteohjelmassa hyvin pärjäävät maat korostivat globaalin innovaatiokuilun umpeen kirimistä, kun taas puiteohjelmassa heikommin pärjäävät maat pitivät tärkeänä myös EU:n sisäiseen hajanaisuuteen puuttumista. Suomi korosti puheenvuorossaan, kuinka kilpailukyvyn kannalta oleellista on, että kaikki jäsenmaat parantavat TKI-suorituskykyään ja lisäävät investointeja, sekä sitä, että EU:n TKI-rahoituksen tulee säilyä kilpailullisena ja huippulaatuun perustuvana.

Päätelmät mahdollisesta Euroopan laajuisesta T&I-aloitteesta kestävän luonnonvarojen hallinnan, elintarvikejärjestelmien turvallisuuden ja biotalouden käyttöönoton edistämisestä Keski- ja Itä-Euroopan potentiaalin hyödyntämiseksi – hyväksyminen

Neuvosto hyväksyi päätelmät. Puheenjohtaja (Unkarin ministeri Balázs Hankó) toi puheenvuorossaan esiin biotalouden merkitystä vihreän siirtymän ja kilpailukyvyn edistämisessä. Hyödyntämätöntä biomassan ja biotalousosaamisen potentiaalia on puheenjohtajan mukaan nimenomaan Keski- ja Itä-Euroopan jäsenmaissa. Päätelmissä kehotetaankin komissiota arvioimaan mahdollisen uuden TKI-aloitteen tarvetta ja toteutettavuutta biotalouden alalla.

Päätelmät kehittyneitä materiaaleja koskevasta komission tiedonannosta – hyväksyminen

Neuvosto hyväksyi päätelmät. Puheenjohtaja summasi päätelmiä, että Eurooppaan on tärkeää saada aikaiseksi dynaaminen ja osallistava kehittyneiden materiaalien ekosysteemi, jolla varmistetaan johtoasema sen tutkimuksessa ja nopeutetaan innovaatioiden saamista sisämarkkinoille. Komissio (komissaari Iliana Ivanova) korosti myös kehittyneiden materiaalien strategista tärkeyttä ja sitä, että hajanaisista toimista siirrytään yhdessä koordinoituihin ja yksityisille investoinneille rakennetaan

kannustimia. Tästä esimerkkinä komissio käytti rakenteilla olevaa yksityisen ja julkisen TKI-kumppanuutta, jonka kautta on tarkoitus mobilisoida 500 miljoonaa euroa yksityistä rahaa seuraavan kolmen vuoden aikana, sekä IPCEI-valmisteluja kehittyneiden materiaalien alalla.

Tutkimuksen ja innovoinnin panos Euroopan unionin kilpailukykyyn: Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuutta koskevan kertomuksen (Draghin raportin) suositusten jatkotoimet – periaatekeskustelu

Puheenjohtaja aloitti kertomalla, kuinka Draghin raportti tarjoaa otollisen tilaisuuden keskittyä tutkimuksen ja innovoinnin kriittiseen rooliin Euroopan tulevaisuudelle ja talouden kasvulle referoiden Draghin raportin monia TKI-politiikkasuosituksia. Komissio piti oleellisimpana raportin viestinä TKI-suorituskyvyn ja -investointien lisäämisen keskeistä roolia kilpailukyvyn turvaamiselle samalla kun keskeiset kilpailijat nostavat rahoitusta ja tekemisen tasoa. Komission mukaan huippulaatua on kaikkialla ja myös tutkimusarviointien tulee tunnistaa paremmin huipputoimijuus ja vaikuttavuus. Investointeja tulee lisätä voimallisesti erityisesti sinne, missä se on kaikista tärkeintä Euroopan tulevaisuudelle mukaan lukien kansalliset ja yksityisen sektorin panostukset. Komissio nosti esiin myös yritysten roolia, kuinka teknologioiden ja innovaatioiden siirtämistä kaupallisiksi tuotteiksi tulisi edistää parantamalla tätä tukevaa rahoitukseen pääsyä, vähentämällä hallinnollista taakkaa sekä edistämällä sellaista lainsäädäntöä, joka tukee rajat ylittävää toimintaa.

Jäsenmaat suurimmaksi osaksi kehuivat Draghin raportin analyysia. Osa kuvasi raporttia herätykseksi EU:lle vahvistaa toimia globaalin innovaatiokuilun umpeen kuromiseksi. Suurin osa maista kiinnitti huomiota samoihin suosituksiin kuin komissio. Siinä missä jäsenmaat olivat yksimielisiä TKI-toimien keskeisestä roolista tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamisessa, päätelmistä tutut jakolinjat toistuivat liittyen ulkoiseen innovaatiokuiluun (Suomi ja muut ns. ekselenssimaat) ja sisäiseen innovaatiokuiluun (TKI-puiteohjelmassa keskimääräistä heikommin pärjäävät nk. widening-maat).

Suomi, kuten valtaosa maista, toi puheenvuorossaan esiin tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen liittyviä ennakkokantoja: Suomen mielestä TKI-rahoituksen tulee mm. perustua avoimeen kilpailuun ja korkeaan toiminnan laatuun. Sitä tulee kohdentaa nykyistä tehokkaammin koko innovaatioketjun nopeuttamiseen ja sujuvoittamiseen painottaen erityisesti vaihetta, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen, koska se on tällä hetkellä EU:n keskeinen haaste. Eurooppalaisilla yhteishankkeilla ja kumppanuuksilla tulisi olla siinä merkittävä rooli. Lisäksi InvestEU:n takausrahoituksen osuutta kehyksen sisällä tulisi lisätä merkittävästi, jotta yksityisen rahoituksen vipuvaikutus olisi riittävä.

Muut asiat

Muissa asioissa Tanska esitteli 20 maan (Suomi mukaan lukien) **tiedotusasiana Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) riippumattomuuden vahvistamista**. Lisäksi **tuleva puheenjohtajavaltio Puola esitteli agendaansa** seuraavalle puolivuotiskaudelle. Tutkimuspuolen prioriteetteja tulevat olemaan avoimuus ja inklusiivisuus, synergiat sekä tekoäly tieteessä. Tutkimusneuvostossa tullaan käsittelemään ainakin seuraavia aiheita: Horisontti Euroopan puoliväliarviointi, ERA-politiikkaohjelman 2025-27 hyväksyminen (suositukset), Euratom-ohjelman pidennys 2026-27 ja tekoälyn käyttö tieteessä. Epävirallinen tutkimusneuvosto pidetään Varsovassa 10.-11.3. ja kilpailukykyneuvosto (tutkimus, avaruus) Brysselissä 23.5.

Lisäksi ministereillä oli epävirallinen lounaskeskustelu kestävistä eurooppalaisista tutkimusinfrastruktuureista.

AVARUUS

Päätelmät Euroopan osaamisen vahvistamisesta avaruusalalla – hyväksyminen

Neuvosto hyväksyi päätelmät ilman keskustelua. Puheenjohtaja (Unkarin valtiosihteeri Rickhard Szabados) kertoi, että avaruusalan osaamisen vahvistamiseen päätelmissä on laaja lähestymistapa.

Päätelmissä vaaditaan aktiivisia toimia ja panostuksia mm. koulutukseen, jotta pystymme synnyttämään osaajia ja pitämään heistä kiinni. Komissio (johtava varapuheenjohtaja Margrethe Vestager) totesi, että päätelmät osuvat yksiin sen kanssa, mitä aloitteita komissio on jo antanut, mm. avaruusakatemia, ja mitä komissio kaavailee.

Päätelmät Euroopan unionin avaruusohjelman väliarvioinnista – hyväksyminen

Neuvosto hyväksyi päätelmät. Puheenjohtaja referoi väliarvioinnin ja päätelmien keskeisiä sisältöjä, kuinka ensimmäistä kertaa satelliittinavigoinnin ja maanhavainnoinnin lippulaivaohjelmat yhteen keränneellä avaruusohjelmalla on ilmeisiä hyötyjä ja kuinka sen huippuluokan palveluilla on olennainen yhteys eri sektoreiden kilpailukykyyn sekä strategiseen autonomiaan. Vaikka satelliittipalvelu GOVSATCOM-komponentista ja avaruuden tilannetietoisuusjärjestelmästä (SSA) on uusina ohjelman osina vielä rajatusti dataa, on niidenkin osalta trendi lupaava. Myös komissio kehui ohjelman saavutuksia, mutta nosti esiin laukaisuratkaisujen puutteen ongelmana, joka tulee ratkaista. Myös Ranska korosti, että EU:lla on oltava avaruusohjelman edellyttämät komponentit hallussaan ja mm. innovaatiotukia tarvitaan.

Unionin avaruuspolitiikan tulevaisuus – keskustelu

Puheenjohtaja alusti keskustelua taustoittamalla, kuinka jännittynyt geopoliittinen tilanne vaikuttaa turvallisuusulottuvuuden korostumiseen avaruuspolitiikassa. Keskustelussa puheenjohtaja pyysi jäsenmaita reflektoimaan mm., miten avaruusohjelmaa pitäisi kehittää vastaamaan turvallisuushaasteisiin ja puolustusalan tarpeisiin, vaikka kyse onkin siviiliohjelmasta. Komission mukaan avaruusohjelma tulee viedä seuraavalle tasolle. Avaruusteollisuus on pulassa, kun perinteiset toimijat häviävät kilpailijoille ja innovatiiviset startupit siirtävät toimintaansa EU:n ulkopuolelle. Täytyisi vähentää riippuvuutta EU:n ulkopuolisista toimijoista, mutta ei ole eurooppalaista avaruusmarkkinaa. Tämä tulee ottaa huomioon EU:n avaruuslainsäädäntöä laatiessa. Myös avaruusinfrastruktuureja ja -resursseja tulee suojella. Komissio nosti esiin myös ohjelman kaksikäyttöhankkeet.

Jäsenmaat toivat puheenvuoroissaan mm. esiin, kuinka avaruusohjelman komponentit palvelevat Euroopan turvallisuutta ja kriisinsietokykyä jo nykyisellään tarjoamalla palveluita turvallisuuden edistämiseen ja mm. kriisinhallintaan liittyen. Tällaisia avaruusdataan perustuvia palveluita tulisi edelleen laajentaa puolustussynergiat huomioiden. Valtiotason käyttäjille tarkoitetun EU:n maanhavainnointipalvelun käyttöönotto nostettiin esiin joitakin kertoja. Jäsenmaat korostivat järjestäen myös TKI-investointien ja riittävän rahoituksen merkitystä teknologisen suvereniteetin edistämisessä. Riippumaton avaruuteen pääsy nostettiin esiin useita kertoja, Suomi mukaan lukien. Lisäksi kaksikäyttöisyyden edistämistä avaruusohjelmassa korostettiin. Suomen puheenvuorossa myös todettiin, että uudet innovatiiviset yritykset ovat yhä tärkeämpiä uusien kaksikäyttöisten avaruusratkaisujen luomisessa ja avaruusdatan hyödyntämisen edistämisessä.

Myös EU:n ja Naton välistä vuoropuhelua painotettiin muutamissa puheenvuoroissa. Avaruusuhilta suojautumiseen ja/tai eurooppalaisiin standardeihin liittyen muutama maa nosti lisäksi esiin tulevan avaruuslakiesityksen positiivisen odottavassa sävyssä. Sen sijaan Saksa totesi varauksellisemmin, että suunnitellun lain olisi tuettava kilpailukykyä eikä vaarannettava sitä. Lisäksi Saksa peräänkuulutti lailta tiettyä joustavuutta ja koska YK:n ulkoavaruussopimuksesta johtuen jäsenmaiden on täytettävä velvoitteensa ja kansalliset turvallisuusintressinsä täysin suvereenisti, olisi direktiivi ehdottomasti parempi kuin asetus.

Muut asiat

Tuleva puheenjohtajavaltio Puola esitteli tulevaa työohjelmaansa. Avaruuspuolella näkyvät myös turvallisuuden ja kilpailukyvyn isot teemat: Puola haluaa mm. maksimoida maanhavainnointisatelliittidatan käytön hyödyt kriisinkestävyyden lisäämiselle keskittyen erityisesti tekoälyalgoritmien käyttöön sekä vahvistaa avaruusteollisuuden synergioita muihin talouden sektoreihin puolustusteollisuus mukaan lukien. Puola aikoo aktiivisesti valmistella myös keskusteluja avaruuslaista, kun se julkaistaan. Kilpailukykyneuvoston avaruusistunto pidetään Brysselissä 23.5.

ESA:n kolmas turvallisuuskonferenssi sekä EU-puheenjohtajan ja ESA:n yhteiskonferenssi sen 50-vuotisjuhlavuoden kunniaksi pidetään Varsovassa 14.-15.4.

Suomen edustajat

28.11.2024
TEM
Mika Nykänen, valtiosihteeri
Jyrki Alkio, teollisuusneuvos
Maija Palmu, johtava asiantuntija
Tiina Haanpää, erityisasiantuntija

VNEUS
Isabella Paju, EU-erityisasiantuntija

EUE
Lauri Hirvonen, pysyvän edustajan sijainen
Nina Alatalo, erityisasiantuntija
Mari Lehti, harjoittelija

29.11.2024
TEM
Wille Rydman, elinkeinoministeri
Teemu Hartikainen, ministerin erityisavustaja
Timo Haapalehto, johtava asiantuntija
Jonna Lehtinen, kehittämispäällikkö

OKM
Petteri Kauppinen, opetusneuvos

VNEUS
Isabella Paju, EU-erityisasiantuntija

EUE
Lauri Hirvonen, pysyvän edustajan sijainen
Niina Nurkkala, erityisasiantuntija
Mari Lehti, harjoittelija